

простору. Дотримання даних вимог формуватиме передумови ревіталізації та реконструктивного переформатування територій.

1. Актуальні виклики та загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2023. URL : <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/aktualni-vyklyky-ta-zahrozy-ekonomichniy-bezpetsi-ukrayiny-v>.

2. Трещов М. М. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4. С. 67–75.

3. Трещов М. М. Соціально-економічний стан воюючої країни у зв'язку з євроінтеграційним поступом: оцінка та антикризові заходи держави. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. Спецвипуск, присвячений євроінтеграційній тематиці. С. 129 – 135.

Тамара ЯРОШЕВСЬКА

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

Ера цифрових технологій все більше загострює питання використання штучного інтелекту. Технології штучного інтелекту стрімко розвиваються і потенціал їхнього використання розширюється. Тому для України дослідження позитивного досвіду європейських країн у сфері правового регулювання штучного інтелекту набувають особливого значення, що зумовлює актуальність обраної теми [1, с. 435].

Так, у ЄС одним з перших реальних кроків на шляху до правового регулювання у сфері використання штучного інтелекту є прийняття Резолюції ЄС від 16 лютого 2017 року з рекомендаціями Європейської Комісії щодо правил цивільно-правового регулювання штучного інтелекту та робототехніки (далі – Резолюція ЄС/2017) [2]. Резолюція ЄС/2017 присвячена питанням цивільно-правової відповідальності за негативні наслідки використання штучного інтелекту та робототехніки. Зокрема, у п. 56 цієї Резолюції ЄС/2017 йдеться, що згідно з чинною правовою базою роботи не можуть бути притягненими до відповідальності за дії, що спричинили шкоду третім сторонам і відповідальність за них повинна покладатися тільки на людину. Також особлива увага в Резолюції ЄС/2017 приділяється питанню захисту

персональних даних. Так, у п. 21 Резолюції ЄС/2017 міститься вказівка щодо відповідальності розробників штучного інтелекту та робототехніки з розробки інноваційних продуктів, які мають бути захищеними, безпечними й забезпечувати захист персональних даних.

Варто зазначити щодо важливості цього рекомендаційного документа для подальшої деталізації національних законодавств, завдяки якому наша держава може запозичити досвід європейських країн з урахуванням специфіки національної правової системи. Наприклад, судові рішення, які містяться у Єдиному реєстрі судових рішень України з закритими персональними даними, дозволяють легко ідентифікувати особу, оскільки інформація про дії людини в Інтернеті у багатьох випадках дозволяє ідентифікувати користувача. Юридично конфіденційність підлягає захисту, але фактично ці норми регулярно порушуються, бо в реальності практично ніхто з користувачів не в змозі спрогнозувати, які саме дані про нього отримає система штучного інтелекту і як ці дані можуть бути використані [3, с. 50-51]. Таким чином, абсолютно точно можна стверджувати, що у цьому випадку права людини порушуються.

Країни ЄС і надалі розробляють та вдосконалюють законодавство у сфері використання технологій зі штучним інтелектом. Так, 19 лютого 2020 року для вдосконалення сфери штучного інтелекту Європейською Комісією була прийнята Біла книга «Про штучний інтелект – європейський підхід до довіри та досконалості» [4]. Європейська Комісія взяла на себе зобов'язання сприяти використанню штучного інтелекту, розробивши законодавчу базу у цій сфері з максимальним усуненням ризиків, що пов'язані з певними процесами такого використання.

Наступна Резолюція ЄС з рекомендаціями Європейської Комісії щодо режиму цивільної відповідальності за використання штучного інтелекту була прийнята Європейським парламентом 20 жовтня 2020 року (далі – Резолюція ЄС/2020) [5]. У п. 6 Резолюції ЄС/2020 зазначено, що нагальним питанням для європейських країн – є коригування режимів відповідальності, щоб уникнути ситуацій, в яких особи, які зазнали шкоди або якщо завдано шкоди їхньому майну, не залишалися без відшкодування збитків.

Закон про штучний інтелект був прийнятий Європейською Комісією 21 квітня 2021 року. У цьому законодавчому акті були внесені пропозиції до Регламенту ЄС щодо встановлення гармонізованих правил у сфері використання штучного інтелекту та доповнення до деяких законодавчих актів Спільноти [6]. Так, Комісія розробила нові положення для забезпечення надійності правового регулювання штучного інтелекту. Згідно з новими нормами, технології зі штучним інтелектом мають бути безпечними, етичними, прозорими, неупередженими та під контролем людини. Комісія ЄС поділяє технології з використанням штучного інтелекту на чотири категорії ризику: мінімальний, неприйнятний, обмежений та високий. Так, технології зі штучним інтелектом з високим рівнем ризику будуть ретельно оцінені, а з

обмеженим – матимуть мінімальні зобов'язання щодо прозорості. Технології з неприйнятним ризиком будуть взагалі заборонені.

Таким чином, користувач зможе самостійно прийняти рішення: або продовжити використання програми, або відмовитися від цього. Технології з мінімальним ризиком не будуть потребувати втручання, оскільки ці програми становлять лише мінімальний або не становлять жодного ризику для безпеки чи обмеження прав людини.

На виконання завдань Білої книги та Резолюції ЄС/2020 28 вересня 2022 року Європейська Комісія внесла Пропозиції щодо адаптації норм позадоговірної цивільної відповідальності за впровадження штучного інтелекту (далі – Директива про відповідальність) [7].

Директива про відповідальність має на меті встановлення єдиного правового режиму для врегулювання відносин у сфері цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну штучним інтелектом. Це сприятиме гармонізації положень на європейському внутрішньому ринку щодо впровадження та комерціалізації технологій зі штучним інтелектом.

Таким чином, Директива про відповідальність спрямована на створення ефективної системи цивільної відповідальності, яка підвищить довіру до технологій зі штучним інтелектом. Положення Директиви про відповідальність сприяють запобіганню виникненню шкоди, спричинені використанням штучного інтелекту, стимулюють дотримання правил безпеки та підтримують виконання норм Закону про штучний інтелект. Разом вони забезпечують ефективну компенсацію потерпілим, зміцнюють довіру до штучного інтелекту та сприяють розвитку цієї сфери у країнах ЄС.

Для України штучний інтелект є досить новим явищем. Тому норми з чітким правовим визначенням, які мають врегульовувати правовідносини із застосуванням штучного інтелекту практично відсутні у чинному національному законодавстві, проте Україна поступово прямує у цьому напрямку.

Так, Кабінет Міністрів України 2 грудня 2020 року затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні у якій дається визначення поняттю «штучний інтелект» [8]. В Україні відбуваються реформаційні тенденції й у сфері цивільного законодавства, зокрема, Кабінет Міністрів України затвердив Постанову від 17 липня 2019 р. № 650 «Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України» [9]. Також підготовлено Концепцію щодо оновлення ЦК України, в якій пропонується перегляд деліктних норм, передбачених Главою 82 ЦК України.

Отже, у світлі швидкого розвитку технологій з використання штучного інтелекту, адаптація правової системи України до законодавства європейських країн є актуальним та важливим питанням. Це вимагає комплексного підходу, який включає встановлення принципів відповідальності, розробку нових законодавчих актів, забезпечення міжнародної співпраці та підготовку фахівців для забезпечення ефективного регулювання цієї сфери [10, с. 277].

Наразі для України питання правового регулювання у сфері використання штучного інтелекту та відшкодування шкоди, спричиненої цим використанням, потребує вдосконалення. Тому нагальним питанням є створення законодавчої бази у цій сфері та врегулювання проблемних питань стосовно відповідальності за таке використання [11, с. 324]. Авторка тез вважає, що для розвитку національної правової системи та розв'язання цього питання доцільно застосувати саме позитивний досвід європейських країн у цій важливій сфері.

1. Ярошевська Т. В. Шляхи вдосконалення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності: аналіз реформи та концепція відродження України у післявоєнний час. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. Спеціальний випуск № 2. С. 435-442.

2. European Parliament resolution of 16 Feb. 2017 with recommend. to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). European Parliament : Official web-site. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//EN>.

3. Каткова Т.Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. №6. С. 46-55.

4. White paper On Artificial Intelligence - A European approach to excellence and trust: of 19.02.2020 no. COM/2020/65 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0065&WT_mc_id=Twitter.

5. European Parliament resolution of 20 October 2020 with recommendations to the Commission on a civil liability regime for artificial intelligence : of 20.10.2020 no. (2020/2014(INL)). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020IP0276>.

6. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain union legislative acts : of 21.04.2021 no. COM/2021/206 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>.

7. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the council on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence (AI Liability Directive): of 28.09.2022 no. COM/2022/496final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022PC0496#footnote7>.

8. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-p#Text>.

9. Про утворення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України: Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2019 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2019-%D0%BF#Text>.

10. Шишка Н. В. Щодо відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту: стан правового регулювання в Україні та досвід ЄС. *Проблеми цивільного права та процесу*: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 травня 2023 р.). С. 272-279.

11. Ярошевська Т. В. Значення для України використання штучного інтелекту в умовах війни та післявоєнний час. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів*: тези доп. учасників II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р.). Дніпро: ДДУВС, 2023. С. 322-324.